

سخني درباره مراکز داوري منطقه اي کميته حقوقي مشورتي آسيائي و افريقايي

دکتر مصطفي رنجبران

الف. اطلاعاتي در مورد کميته حقوق مشورتي
آسيائي و افريقايي

فکر تأسيس يك سازمان حقوق مشورتي منطقه اي براي همکاري کشورهاي آسيائي در زمينه حقوق بين الملل اولين بار در جريان يك کنفرانس بين المللي که در سال 1954 در زمينه مسائل حقوقي در دهلي نو تشکيل شد به وسيله دولت برمه مطرح گرديد. متعاقب آن با برگزاري کنفرانس باندونگ در سال 1955 فکر همکاري منطقه اي بين کشورهاي جهان سوم تقويت شد و در نتيجه در 15 نوامبر سال 1956 يك سازمان آسيائي به نام «کميته حقوقي مشورتي آسيائي» با شرکت هفت کشور برمه، سيلان (سريلانکا)، هند، اندونزي، عراق، ژاپن و سوريه تشکيل گرديد که بعدها در سال 1958 با عضويت کشورهاي افريقايي در

آن به «کمیتة حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی» تغییر نام یافت. کمیتة حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی که ثمره کنفرانس بان‌دونگ به‌شمار می‌آید، هم اکنون 40 عضو دارد که شامل کلیه کشورهای عمده دو قاره آسیا و افریقا از جمله جمهوری اسلامی ایران است.¹

هدف اصلی از تشکیل کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی ایجاد یک سازمان منطقه‌ای برای برقراری و گسترش همکاری‌های منظم و سازمان‌یافته بین کشورهای آسیایی و افریقایی به‌منظور ایفای نقش مؤثری در تحول و توسعه مترقیانه و تدوین حقوق بین‌الملل است.

1. اعضای کنونی کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی عبارتند از:
1. بنگلادش 2. قبرس 3. مصر 4. گامبیا 5. غنا 6. هند 7. اندونزی 8. جمهوری اسلامی ایران 9. عراق 10. جمهوری خلق چین 11. اردن 12. ژاپن 13. کنیا 14. جمهوری دموکراتیک خلق کره (کره شمالی) 15. جمهوری کره (کره جنوبی) 16. کویت 17. لیبی 18. مالزی 19. موریتس 20. مغولستان 21. نپال 22. نیجریه 23. عمان 24. پاکستان 25. قطر 26. سنگال 27. سیرالئون 28. سنگاپور 29. سودان 30. سومالی 31. سریلانکا 32. سوریه 33. تانزانیا 34. تایلند 35. ترکیه 36. اوگاندا 37. امارات عربی متحده 38. جمهوری عربی یمن (یمن شمالی) 39. عربستان 40. بوتسوانا.

کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و
افریقای با سازمان ملل متحد و مؤسسات
تخصصی وابسته به آن و سایر مجامع
بین‌المللی که در زمینه‌های حقوقی و
اقتصادی فعالیت دارند به‌ویژه با
کمیسیون حقوق بین‌الملل (I.L.C.)، کنفرانس
تجارت و توسعه سازمان ملل متحد
(UNCTAD)، کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل
سازمان ملل متحد (UNCITRAL)، کمیساریای
عالی سازمان ملل متحد برای پناهندگان
(UNHCR)، اتحادیه عرب، دبیرخانه
کشورهای مشترک‌المنافع و مؤسسه
بین‌المللی یکنواخت کردن حقوق خصوصی
(UNIDROIT) در ارتباط نزدیک است و همه
ساله گزارش‌هایی عمدتاً در مورد مسائل
حقوقی مطروحه در سازمان ملل متحد تهیه
و درخصوص مسائل مذکور نظریات حقوقی
مشورتی و توصیه‌های مناسب به اعضا ارائه
می‌نماید. رابطه نزدیک کمیته و سازمان
ملل متحد در سال 1980 با انتخاب کمیته
حقوقی به‌عنوان ناظر دائمی در سازمان
ملل وارد مرحله نوینی گردید.

به‌موجب اساسنامه کمیته حقوقی، یکی
از وظایف اصلی آن بررسی مسائل مورد بحث

و مطالعه در کمیسیون حقوق بین‌الملل و ارائه توصیه‌های مقتضی و نظر مشورتی به اعضا و یا به کمیسیون مذکور است. بنابراین کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی به‌ویژه با کمیسیون حقوق بین‌الملل رابطه‌ای نزدیک دارد و در امر پیش‌برد و توسعه و تدوین حقوق بین‌الملل مؤثر می‌باشد. از جمله وظایف مهم دیگر کمیته بررسی مسائل حقوقی ارجاعی از طرف کشورهای عضو و ارائه توصیه‌های مناسب به آنان است.

کمیته حقوقی طی دوران حیات سی ساله خود در کنفرانس‌های مختلفی که توسط سازمان متحد به‌ویژه در زمینه مسائل حقوقی برگزار شده و نیز موفقیت این کنفرانسها به‌خصوص کنفرانس حقوق دریاها، کنفرانس مربوط به روابط سیاسی (دیپلماتیک)، کنفرانس حقوق معاهدات و کنفرانس‌های مربوط به حقوق تجارت بین‌الملل نقش قابل توجهی داشته و برخی از مفاهیم جدید در حقوق دریاها از جمله «منطقه انحصاری اقتصادی» در جریان کنفرانسها و اجلاس‌های کمیته حقوقی مطرح و به جامعه جهانی معرفی شده است.

از جمله وظایف دیگر کمیته حقوقی، برگزاري گردهمائيهاي براي تبادل نظر و مبادله اطلاعات بين کشورهای عضو به خصوص در زمينه مسائل حقوقی است. دامنه فعاليتهاي کمیته در سالهاي اخير به همکاري و تشريك مساعي در زمينه تدوين مقررات حقوقی در مورد منطقه انحصاري اقتصادي، حفاظت محيط زيست دریایی، معاضدت قضائي، داوري در زمينه مسائل اقتصادي و تجاري و رفع اختلافات اقتصادي (تجاري) و نیز حقوق پناهندگان و آوارگان، حقوق رودخانه هاي بين المللي، تجديد نظر در منشور ملل متحد و تدوين اصول حاکم بر روابط حُسن همجواري و بسياري مسائل حقوقی دیگر تو سعه یافته است.

کمیته حقوقی مشورتي آسیایی و افریقایی در زمينه تشويق و حمايت از سرمایه گذاریهاي بين المللي نیز مطالعاتي به عمل آورده و سه طرح نمونه راجع به موافقتنامه هاي دوجانبه در مورد تشويق و حمايت از سرمایه گذاریها تهیه کرده و آن را در اختیار اعضا گذاشته است و به علاوه برنامه هايی نیز برای کارآموزي

کارشناسان کشورهای عضو در محل دبیرخانه در دست اجرا دارد. کمیته همچنین بولتنی را چاپ و منتشر می‌سازد که در آن علاوه بر انعکاس فعالیتهای کمیته و نیز فعالیتهای سازمان ملل متحد و مؤسسات تخصصی وابسته به آن، فهرست و خلاصه متن قراردادها و موافقتنامه‌های دو جانبه و چند جانبه منعقد شده بین کشورهای مختلف و برخی قوانین مهم مصوبه در کشورهای جهان درج می‌گردد.

مسائل عمده و برنامه کار کمیته حقوقی در اجلاسهای سالانه آن که معمولاً همه ساله و به نوبت در یکی از کشورهای عضو برگزار می‌شود و نیز در اجلاسهای میان‌دوره‌ای آن مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد و علاوه بر کشورهای عضو تعداد کثیری از کشورهای دیگر جهان و سازمانهای بین‌المللی مربوط هم در اجلاسهای سالانه مذکور شرکت می‌نمایند. براساس تصمیمات متخذه در بیست و ششمین اجلاس سالانه کمیته حقوقی که در اوایل سال 1987 در بانکوک برگزار گردید، برنامه کار کمیته شامل مسائل و موضوعات مختلف است که اهم آنها عبارتند

از: 1) حقوق دریاها، 2) استرداد مجرمان، 3) وضع پناهندگان و آوارگان، 4) حقوق رودخانه‌های بین‌المللی، 5) حفاظت محیط زیست دریایی.

به‌طور خلاصه کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی عمدتاً يك سازمان تخصصی منطقه‌ای است که در مورد تدوین و توسعه حقوق بین‌الملل فعالیت دارد و در زمینه تمام مسائل مربوط به حقوق بین‌الملل و حقوق تجارت بین‌الملل خدمات مؤثری به اعضای خود ارائه می‌دهد و از طرف سازمان ملل متحد و ارگانهای وابسته به آن و نیز سایر سازمانهای بین‌المللی و بین‌الدولی و کشورهای جهان با این عنوان و ماهیت و به‌عنوان مهمترین نهاد حقوقی بین‌المللی در دو قاره آسیا و افریقا و یکی از مهمترین نهادهای حقوقی بین‌المللی در سراسر جهان به رسمیت شناخته شده است.

ب. طرح کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی
برای حل و فصل اختلافات تجاری

(تأسیس مراکز داوری منطقه‌ای کمیته حقوقی
در کشورهای آسیایی و افریقایی)

اندیشه تأسیس مراکز داوری منطقه‌ای
تحت نظارت کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و
افریقایی، نخستین‌بار پس از انتشار
گزارش **پروفسور نستور**² مخر مخصوص
کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل ملل متحد
(آنسیترال)³ در زمینه داوری در اواسط
دهه 70 مطرح گردید.

پروفسور نستور در گزارش خود ضمن
تجزیه و تحلیل مکانیزم و وضعیت
سازمانها و نهادهای موجود در زمینه
داوری بین‌المللی به‌منظور حل و فصل
اختلافات تجاری، تأسیس مراکز داوری
منطقه‌ای و توسعه نهادهای ملی داوری در
کشورهای جهان سوم را برای پیشبرد و
تروج امر داوری در جهان توصیه کرده
بود. به‌موجب گزارش مذکور که در راستای
استقرار نظام نوین اقتصادی بین‌المللی
تهیه شده است، نهادهای موجود که در
دوران سلطه استعمار به‌وجود آمده‌اند

2. Perofossor Ion Nestor.

3. UNCITRAL.

نمی‌توانند با نیازهای کشورهای جهان سوم
منطبق و متناسب باشند.

در ارتباط با این امر، نگاهی هرچند
اجمالی به وضعیت داد و ستد و تجارت بین
کشورهای استعمارگر و کشورهای آسیایی و
افریقایی در عصر استیلاي استعمار بخوبي
نشان می‌دهد که در این دوران کشورهای دو
قاره آسیا و افریقا تقریباً به‌طور کامل
صادرکننده مواد خام و واردکننده کالاهای
ساخته شده از کشورهای غربی بودند و
قراردادهای تجاری نیز عمدتاً در
پایتختهای امپراتوریهای استعماری منعقد
می‌گردید، و در نتیجه، کلیه نهادهایی که
برای حل و فصل اختلافات تجاری تسهیلاتی
را فراهم می‌آوردند، در این کشورها و
تحت نظارت استعمارگران قرار داشتند. در
حالی‌که در جهان امروز که پس از وزیدن
«نسیم تحول» و دوران استعمارزدایی و
محو استعمار کلاسیک و استقلال مستعمرات،
دستخوش تحولات سیاسی عظیم و بنیادی
گردیده است، نهادهای مذکور نه تنها
کافی به‌نظر نمی‌رسند بلکه با توجه به
واقعیت‌های جدید در زمینه‌های سیاسی و
اقتصادی بازرگانی بین‌المللی و نقش فعال

کشورهای جهان سوم در موارد مختلف، پاسخگویی نیازهای جامعه جهانی برای حل و فصل اختلافات نیستند؛ مضافاً به اینکه کشورهای جهان سوم از زمان برگزاری کنفرانس هاوانا در سالهای 1947-1948 تاکنون مصرانه خواستار برقراری ترتیبات جدید برای حل و فصل سریع و عادلانه و کم‌خرج‌تر اختلافات به‌ویژه در رابطه با برنامه‌های عمرانی خود بوده‌اند. با توجه به واقعیات مذکور بود که کنوانسیون بین‌المللی حل و فصل اختلافات در زمینه سرمایه‌گذاری در سال 1965 منعقد گردید و کمیسیون حقوق تجارت بین‌الملل سازمان ملل متحد که در سال 1966 تأسیس شد تصمیم گرفت داوران تجاری بین‌المللی را به‌عنوان یکی از اولویتهای در دستور کار خود قرار دهد.

در سطوح منطقه‌ای نیز با ابتکارهایی که به‌عمل آمد کنوانسیونهایی برای حل و فصل رضایتبخش اختلافات در امریکای لاتین، اروپای غربی و بین کشورهای عضو «کومکون»⁴ (Comecon=CEMA) منعقد گردید.

4. شورای کمکهای متقابل اقتصادی (Council for Mutual Economic Assistane=CEMA) که به بازار مشترک کشورهای اروپای شرقی شهرت دارد و در سال 1949 تأسیس شده است و علاوه بر

علاوه بر این، کوشش‌های کمیسیون اقتصادی اروپا منجر به انعقاد کنوانسیون سال 1961 شد که در راستای بهبود بازرگانی بین شرق و غرب اقدام مهمی به‌شمار می‌رود.

معهدنا علی‌رغم تحولات مثبت مذکور در سطوح منطقه‌ای و جهانی در دو قاره آسیا و آفریقا، در زمینه حل و فصل اختلافات و داورى بین‌المللى تغییر عمده‌ای به چشم نمی‌خورد و کماکان در اکثر قراردادهای منعقد شده بین کشورهای این منطقه، نهادهای مستقر در کشورهای غربی به‌عنوان مرجع داورى تعیین می‌شدند. بدین ترتیب - همان‌طور که اشاره شد - در اواسط دهه هفتاد کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و آفریقایی برای تغییر روند مذکور به فکر ارائه طرحی برای جایگزینی نهادهای داورى غربی به‌جای نهادهای منطقه‌ای در کشورهای دو قاره آسیا و آفریقا افتاد و براساس گزارش **پروفسور نستور** موضوع تأسیس مراکز داورى منطقه‌ای را در اجلاس توکیو در سال 1974 مورد توجه و

کشورهای سوسیالیستی اروپای شرقی چند کشور کمونیست دیگر از قبیل کوبا و مغولستان و ویتنام نیز از اعضای آن هستند.

امعان نظر قرار داد. در اجلاس مذکور از لزوم کوشش در جهت پیشبرد و ترویج امر داوری در منطقه به منظور کاهش وابستگی به کشورهای خارج از منطقه پشتیبانی شد. متعاقب آن پس از طرح موضوع در اجلاس‌های سالانه کمیته در کوالامپور (در سال 1976) و بغداد (در سال 1977) و براساس شرقی و امریکای لاتین به عمل آمد، در اجلاس دوحه که در ژانویه 1978 برگزار گردید براساس گزارش دبیرکل تصمیم گرفته شده که یک مرکز داوری منطقه‌ای در کوالا لامپور، مرکز دیگری در قاهره و مرکز سومی در یک کشور افریقایی - که بعداً تصمیم گرفته شد در لاگوس (نیجریه) باشد - تأسیس شود.

مرکز داوری کوالا لامپور در سال 1978 تأسیس شد و مرکز داوری قاهره در سال 1979 تأسیس گردید و در اواخر سال 1983 فعالیت خود را آغاز کرد. قرارداد تأسیس مرکز داوری لاگوس نیز بین کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی و دولت نیجریه به امضا رسیده است و به علاوه براساس تصمیم متخذه در بیست و ششمین اجلاس سالانه کمیته حقوقی که در ژانویه

سال 1987 در بانكوك برگزار گردید، دولت جمهوری اسلامی ایران میزبان یکی دیگر از مراکز داورى منطقه‌ای کمیته حقوقی در تهران خواهد بود.

در سال 1366 مذاکرات برای تأسیس مرکز داورى مذکور که در زمینه داورى در مسائل نفتی نیز فعالیت خواهد داشت و یکی از مهمترین مراکز داورى کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و افریقایی خواهد بود، بین مقامات کمیته حقوقی و دولت جمهوری اسلامی ایران در جریان بوده و پیش‌نویس موافقتنامه تأسیس مرکز داورى مذکور هم توسط دبیرخانه کمیته حقوقی در اختیار مقامات جمهوری اسلامی قرار گرفته است تا پس از بررسی‌های لازم به امضا برسد.

تأسیس مرکز داورى منطقه‌ای تهران، با توجه به اهمیت سیاسی و اقتصادی ایران در منطقه خلیج فارس و خاورمیانه و جهان، گام مؤثر و مهمی در ترویج امر داورى بین‌المللی و اجرای موفقیت‌آمیز طرح کمیته حقوقی برای حل و فصل اختلافات از طریق جایگزین کردن نهادهای داورى غربی به‌جای مراکز داورى در کشورهای

آسیایی و آفریقایی خواهد بود. مراکز داوری منطقه‌ای کمیته حقوقی مشورتی آسیایی و آفریقایی تحت نظارت این سازمان و به‌عنوان ارگانهای آن به فعالیت اشتغال دارند و از قواعد داوری سال 1976 «آنسیترال» با جرح و تعدیل مختصری برای داوری استفاده می‌کنند.

با توجه به تأسیس مرکز داوری تجاری منطقه‌ای تهران که در دست بررسی است، شاید ذکر این نکته ضروری باشد که برای تضمین موفقیت مرکز مذکور به‌عنوان یکی از نهادهای مهم داوری، علمی و تحقیقاتی در سطح منطقه و جهانی مسائلی از قبیل الحاق ایران به کنوانسیون سال 1958 نیویورک در مورد شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی، اصلاح مقررات داوری کنونی کشور در پرتو تحولات اخیر در زمینه داوری و نیز با استفاده از مقررات قانون نمونه داوری تجاری بین‌المللی سال 1985 آنسیترال⁵ و همچنین اثرات احتمالی

5. برای اطلاع از قانون نمونه داوری آنسیترال مراجعه شود به:

Dr. Mostafa Ranjbaran, UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, 1985: A Legal Appraisal, Post-Doctoral Research, (New Delhi: Jawahar Lal Nehru University, Centre for Studies in Diplomacy, International Law and Economics, 1987).

ناشي از اجراي مقررات اصل يكصد و سي و نهم قانون اساسي جمهوري اسلامي ايران در مورد صلح دعاوي راجع به اموال عمومي و دولتي يا ارجاع آن به داوري بر فعاليتهاي مركز مذکور از جمله مسائلي است که بايستي از هم اکنون مورد توجه و امعان نظر قرار گیرد. لازم به ياد آوري است که دولت مالزي به منظور فراهم آوردن زمينه مساعدي براي فعاليت مرکز داوري تجاري منطقه اي کوالا لامپور خارج از حيطه نظارت دادگاههاي داخلي، علاوه بر الحاق به کنوانسيون سال 1958 نيويورک، در سال 1980 در مقررات داوري سال 1952 اين کشور نيز تجديد نظر به عمل آورد.

وظايف مراکز داوري کمیته حقيقي مشورتي آسيائي و افريقايي

وظايف عمده مراکز داوري منطقه اي کمیته حقيقي مشورتي آسيائي و افريقايي عبارتند از:

الف. پيشبرد و ترويج امر داوري تجاري بين المللي در منطقه،

ب. هماهنگ ساختن فعالیتهای نهادهای
داوری موجود و کمک به فعالیتهای مذکور
به ویژه در داخل منطقه،⁶
ج. ارائه کمک در زمینه انجام
«داوری ویژه» مخصوصاً در مواردی که داوری
براساس مقررات آنسیترال صورت می پذیرد،
د. کمک در زمینه اجرای احکام
داوری،
ه. انجام داوری تحت نظارت مرکز
در موارد مقتضی.

الف. پیشبرد و ترویج داوری تجاری بین المللی

6. مقصود از داوری ویژه "ad hoc arbitration" است که آن را به
داوری خاص، تک داوری و داوری اتفاقی هم ترجمه
کرده اند. لازم به یادآوری است که داوری بین المللی را
می توان در یک تقسیم بندی کلی به داوری نهادی یا
سازمانی (institutional arbitration) و داوری ویژه طبقه بندی کرد.
منظور از داوری نهادی یا سازمانی آن است که مرجع
داوری تحت نظارت و ضوابط اداری و اجرایی یک مرکز
داوری تشکیل شود و عمل کند؛ در حالی که داوری های ویژه
به داوری های اطلاق می گردد که برحسب نیاز و به دنبال
اجتماع شرایط خاصی فقط برای یک بار تشکیل و پس از
رسیدگی به اختلاف و اتمام کار منحل می شود، مانند دیوان
داوری دعاوی ایران - ایالات متحده. (برای اطلاع بیشتر
مراجعه شود: **مجله حقوقی**، دفتر خدمات حقوقی بین المللی
جمهوری اسلامی ایران، شماره سوم، پاییز 1364، صفحات 208
و 209.

در زمینه وظیفه مراکز داوری برای پیشبرد و ترویج امر داوری تجاری بین‌المللی در منطقه می‌توان خاطرنشان کرد که موضوع دارای دو جنبه است:

1. معرفی و متداول ساختن نهاد داوری به‌عنوان وسیله‌ای برای حل و فصل اختلافات تجاری.

2. فراهم آوردن تسهیلات و ایجاد شرایط مناسب و مطلوب برای داوری بین‌المللی در منطقه.

در سالهای اخیر با گسترش حجم مبادلات بین‌کشورهایی منطقه و سایر کشورهای جهان و نیز افزایش مبادلات بازرگانی کشورهای منطقه با یکدیگر، طبعاً میزان اختلافات تجاری نیز افزایش یافته و طبیعی است چنین اختلافاتی به‌ویژه وقتی که طرفهای اختلاف در کشورهای مختلف ساکن بوده و تابع صلاحیت قضائی کشور واحدی نباشند، با مراجعه به داوری، قابل حل و فصل است. در حال حاضر، نهادهای داوری موجود در منطقه سهم کوچکی در حل و فصل اختلافات تجاری مذکور دارند؛ زیرا این نهادها بیشتر به داوری در سطح ملی می‌پردازند. بنابراین

اختلافات تجاري بين المللي عمدتاً به
نهادهای داوري خارج از منطقه ارجاع
می‌شود.

بنابراین نهادهای داوري منطقه‌ای، و
یا به عبارت بهتر، مراکز داوري منطقه‌ای
می‌توانند در تبلیغ فکر حل اختلافات
تجاري بين المللي با مراجعه به داوري در
داخل منطقه نقش مهمی ایفا نمایند.
مراکز داوري همچنین با کمک به نهادهای
داوري موجود در حل و فصل برخی از
اختلافات تجاري که به آنها ارجاع می‌شود
از راه ایجاد اطمینان به کارآیی
نهادهای مذکور و ترتیب داوران و
راهنمایی نهادهای مذکور در زمینه
«داوري ویژه»، در مواردی که این نوع
داوري مرجح است، می‌توانند خدمات
ذی‌قیمتی را ارائه کنند. برای نیل به
این هدف مراکز داوري منطقه‌ای موظفند که
با چاپ و انتشار کتابها و جزوات راهنما
در زمینه داوري و تشکیل و برگزاري
سخنرانی‌ها و سمینارها با همکاری
آژانسهای تخصصی ملل متحد و کشورهای
منطقه و نهادهای داوري در داخل و خارج
منطقه، اقدامات را به عمل آورند.

ب. هماهنگ ساختن فعالیتهای نهادهای داوری
موجود

و کمک به فعالیتهای مذکور به‌ویژه در
داخل منطقه

در این زمینه مراکز داوری با ارائه
خدمات زیر اقدام خواهند کرد:

1- جمع‌آوری آمار و اطلاعات در مورد
تسهیلات موجود در زمینه داوری و مقررات
مورد استفاده در کشورهای منطقه که از
خدمات مرکز بهره‌برداري خواهند کرد.

مراکز داوری همچنین بررسی و تحقیق
خواهند کرد که آیا تسهیلات موجود
می‌تواند در مواردی که طرفین اختلاف به
کشورهای مختلف تعلق دارند مورد
استفاده قرار گیرد یا خیر؟

2- در مواردی که چنین تسهیلاتی وجود
داشته باشد، مراکز داوری به نهادهای
داوری موجود یا به اتاقهای بازرگانی در
انتخاب مقررات داوری مناسب و تعیین
داوران واجد صلاحیت کمک خواهند کرد تا
نهادهای مذکور برای انجام داوری
بین‌المللی، در مواردی که اختلافی به آنها
ارجاع می‌شود، مجهز شوند.

3- مراکز داوری به علاوه به هماهنگ ساختن کار نهادهای داوری منطقه ای که برای انجام داوری بین المللی مناسب تشخیص داده شده اند نیز خواهند پرداخت تا این نهادها با کمک متقابل به یکدیگر به جلب اطمینان محافل تجاری برای ارجاع داوری به آنان موفق شوند.

4- مراکز داوری همچنین خواهند کوشید حتی الامکان مقررات داوری مورد استفاده نهادهای موجود در منطقه را درخصوص انتخاب داوران، میزان هزینه ها و هزینه های اداری یکنواخت سازند.

بنابراین به طور خلاصه اقدامات مراکز داوری در زمینه هماهنگ ساختن فعالیتهای نهادهای داوری موجود و کمک به فعالیتهای نهادهای مذکور در سه مرحله به شرح زیر انجام خواهد گرفت:

- در مرحله اول جمع آوری اطلاعات در مورد تسهیلات قابل ارائه توسط نهادهای داوری موجود در منطقه، مقررات داوری مورد استفاده آنان، فهرست داوران صلاحیتدار و واجد شرایط که توسط نهادهای مذکور توصیه شده اند.

– در مرحله دوم تهیه فهرست نهادهای داوری که با توجه به تجارب و تسهیلاتی که در اختیار دارند شایسته رسیدگی به اختلافات تجاری بین‌المللی هستند و می‌توانند به‌عنوان مرجع داوری بین‌المللی مورد استفاده قرار گیرند، و بالاخره،
– برگزاری کنفرانس با شرکت مقامات نهادهای داور مذکور به‌منظور یکنواخت و یا هماهنگ‌سازی مقررات داوری مورد استفاده آنان، انتخاب داوران و هزینه‌های داوری و غیره.

ج – کمک در زمینه انجام داوری ویژه مخصوصاً در مواردی که داوری براساس مقررات آنسیترال صورت می‌پذیرد

سومین وظیفه مراکز داوری در مورد ارائه کمک برای انجام داوریهایی ویژه است، مخصوصاً در مواردی که داوری براساس مقررات آنسیترال صورت می‌پذیرد. این وظیفه یکی از مهمترین وظایف مراکز داوری است؛ زیرا کشورهای بسیاری به داوری از طریق نهادهای داوری⁷

7. Institutional arbitration.

تمایلی ندارند و اصولاً در موارد متعددی داوری ویژه، با توجه به اینکه امکان انتخاب محل داوری و انتخاب داوران و مقررات داوری را به طرفین اختلاف می‌دهد، مرجح است.

در این زمینه، کمیته حقوقی، طرفدار استفاده از مقررات داوری آنسیترال است و وظایف زیر را برای مراکز داوری پیش‌بینی کرده است:

1. مراکز داوری در مورد تعبیر و تفسیر صحیح مقررات داوری آنسیترال و یا آیین داوری ویژه و نیز تهیه و تدوین موافقتنامه داوری کمک‌های لازم را در اختیار طرفین اختلاف قرار خواهند داد. به‌علاوه مراکز داوری با یکی از اتاق‌های بازرگانی عمده در هر کشور منطقه نیز (به توصیه کشورهای مربوط) ترتیبات و قراردادهایی برای تأمین خدماتی مشابه خدمات فوق‌الذکر خواهند داشت. ضمناً مراکز داوری فهرستی⁸ از کارشناسانی که در موارد لزوم و زمان طرح مسائل بگرنج بتوان با آنها مشاوره نمود، تهیه خواهند کرد. میزان حق‌الزحمه‌ای که در

8. Panel.

این موارد به مراکز داور و یا اتاقهای بازرگانی و یا کارشناسان مذکور پرداخت خواهد شد، توسط مراکز داور تعیین می‌شود.

2. طرفهای موافقتنامه‌های داور که براساس مقررات داور آنسیترال منعقد شده است یا طرفهای هر موافقتنامه داور ویژه می‌توانند به مراکز داور مراجعه کنند. در این موارد، مراکز داور کلیه تسهیلات و کمکهای لازم را برای داور در مراکز مذکور یا از طریق اتاقهای بازرگانی در منطقه، در صورت تأمین هزینه‌ها و مخارج مربوط، در اختیار طرفین اختلاف قرار خواهند داد.

3. در صورتی‌که طرفین اختلاف توافق نمایند که «هیئت رئیسه» مرکز به‌عنوان «مقام تعیین‌کننده»⁹ انجام وظیفه نماید

9. مقصود از مقام تعیین‌کننده (appointing authority) که آن را به مقام منصوب‌کننده نیز ترجمه کرده‌اند، مرجعی است که با توافق طرفهای داور در مواردی برای انتصاب داور واحد، سرداور و یا داور دوم (در صورتی‌که یکی از طرفها ظرف مدت معینی داور خود را تعیین ننماید) انجام وظیفه خواهد کرد. براساس مقررات داور آنسیترال اگر مقام منصوب‌کننده توسط طرفها تعیین نشده باشد و یا اگر مقام منصوب‌کننده‌ای که قبلاً تعیین شده است از انجام وظیفه امتناع ورزد و یا ظرف سی روز پس از دریافت درخواست طرف مبني بر تعیین داور در این مورد اقدام نکند، طرف

(براساس مقررات داوری آنسیترال و یا در مواردی که دبیرکل دیوان دائمی داوری، مرکز را به عنوان مقام تعیین کننده معرفی نماید) هیئت رئیسه مرکز براساس مقررات آنسیترال به انجام این وظیفه خواهد پرداخت.

د. کمک در زمینه اجرای احکام داوری

این وظیفه مراکز داوری نیز با توجه به اینکه اجرای سریع احکام داوری، در افزایش کارآیی نهادهای بین المللی داوری مؤثر خواهد بود، دارای اهمیت است. همانطور که مستحضر هستید معمولاً حتی پس از صدور رأی محاکم داوری، طرفی که رأی به زیان وی صادر شده است با توسل و تشبث و تمسک به طرق گوناگون برای جلوگیری از اجرای حکم کوشش به عمل می آورد و این امر نه تنها باعث صرف وقت می شود بلکه نقض غرض است.

بنابراین یکی از وظایفی که برای مراکز داوری در نظر گرفته شده است کمک

اول می تواند از دبیرکل دیوان دائمی داوری لاهه بخواهد که مقام منصوب کننده ای را تعیین نماید. برای اطلاع بیشتر به بخش دوم مقررات داوری آنسیترال در مورد ترکیب دیوان داوری مراجعه شود.

به اجرائی احکام داورى صادره توسط نهادهای معتبر داورى و «یا داورى ad hoc» (داورى ویژه) به طور مستقیم و یا از طریق یکی از اتاقهای بازرگانی عمده در هر کشور منطقه است.

مراکز داورى اینگونه خدمات را به درخواست نهادهای داورى شناخته شده و از طریق ترتیبات مقرر بین نهادهای داورى در اختیار متقاضیان قرار خواهند داد مشروط بر اینکه برای مرکز مسجل شود که حکم داورى براساس اصول عدالت صادر شده است.

میزان حق الزحمه دریافتی در این موارد با توجه به خدمات ارائه شده توسط مرکز داورى تعیین خواهد شد.

ه . داورى توسط مراکز داورى منطقه ای

اگرچه وظیفه عمده و اولیه مراکز داورى معرفی و قبولاندن مفهوم داورى به عنوان وسیله ای مطلوب برای حل و فصل اختلافات، کمک به نهادهای داورى وجود در منطقه و هماهنگی فعالیتهای نهادهای مذکور است، مع هذا انجام داورى نیز از

جمله وظایف مهم این مراکز به شمار می‌رود.

در این زمینه طرفه‌های یک قرارداد می‌توانند با درج ماده‌ای در قرارداد منعقد و یا با انعقاد قرارداد جداگانه‌ای، مرکز داور منطبقه‌ای را به‌عنوان مرجع داور معرفی نمایند. به‌هرحال، در صورتی‌که مرکز داور به‌عنوان مرجع داور معرفی شود، آیین داور به شرح زیر خواهد بود.

1. در صورت بروز اختلاف، طرفی‌که خواهان توسل به داور است اخطاریه‌ای برای طرف دیگر و نیز رئیس مرکز داور ارسال خواهد کرد.

2. هرطرف یک داور انتخاب خواهد کرد و در صورتی‌که یکی از طرفین ظرف مدت شصت روز از تاریخ صدور اخطاریه، داور را معرفی ننماید، مرکز داور یکی از داوران تبعه کشور طرف مذکور را به انتخاب اتاق بازرگانی طرف قرارداد خود در کشور فوق‌الذکر به‌عنوان داور انتخاب خواهد کرد.

3. سومین عضو محکمه داور (سرداور) که ریاست جلسه را به‌عهده خواهد داشت با

توافق طرفین یا طرفه‌های اختلاف تعیین خواهد شد و در صورتی‌که طرفین در این مورد توافق ننمایند، سرداور به وسیله یک مقام «تعیین‌کننده» که توسط طرفین انتخاب خواهد شد، برگزیده می‌شود و در صورتی‌که در این مورد نیز توافق حاصل نشود، «هیئت رئیسه» مرکز «مقام تعیین‌کننده» را برخواهد گزید. سرداور معمولاً از منطقه دیگری (خارج از منطقه طرفین اختلاف) انتخاب خواهد شد مگر اینکه طرفین به‌نحو دیگری توافق نمایند.

4. در مواردی‌که طرفین توافق نمایند که تنها یک داور انتخاب شود، داور مذکور یا با توافق طرفین و یا به ترتیب مذکور در بند 3 انتخاب خواهد شد.

5. نسخه‌های دادخواست و اسناد در اختیار مرکز (به‌منظور ثبت و ضبط آنها) و نیز در اختیار طرفه‌های اختلاف و اعضای هیئت داور قرار خواهد گرفت.

6. دادرسی در محلی‌که به وسیله طرفین تعیین خواهد شد، انجام خواهد گرفت و در صورت عدم توافق، محل انجام دادرسی در دبیرخانه مرکز داور قرار خواهد بود. در صورتی‌که دادرسی در مکانی غیر از محل

دبیرخانه مرکز داورى انجام شود، مرکز داورى ضمن هماهنگى با يكى از اتاقهاى بازرگانى عمده محل، تسهیلات لازم برای انجام داورى (اتاق، امکانات لازم برای ترجمه، منشی و غیره) را فراهم خواهد کرد.

7. پس از صدور رأی، نسخه‌ای از آن همراه با شرح جریان دادرسی، توسط اعضاى هیئت داورى به مرکز داورى ارسال خواهد شد.

8. میزان حق‌الزحمه قابل پرداخت به داوران توسط مرکز داورى، ضمن مشاوره با داوران، تعیین خواهد شد. علاوه بر این، مبلغی نیز به‌عنوان مخارج اداری، با توجه به میزان و حجم کار و هزینه‌هایی که توسط مرکز داورى می‌شود، تعیین خواهد گردید.

9. سایر جنبه‌هاى داورى براساس مقررات داورى آنسیترال انجام خواهد شد.